

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพในโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของผู้สูงอายุในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยและมีทะเบียนบ้านในจังหวัดภูเก็ตจำนวน 13,973 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยในจังหวัดภูเก็ตและมีบัตรประกันสุขภาพในโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

กรอบตัวอย่าง คือ ทะเบียนรายชื่อผู้สูงอายุที่ขึ้นทะเบียนขอมีบัตรประกันสุขภาพในจังหวัดภูเก็ต จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต

กลุ่มตัวอย่างประชากร โดยคำนวณขนาดตัวอย่าง (sampling size determination) จากสูตรยามานะ (Yamane,1973) ได้ขนาดตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 388 คน กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 (หรือ 0.05)

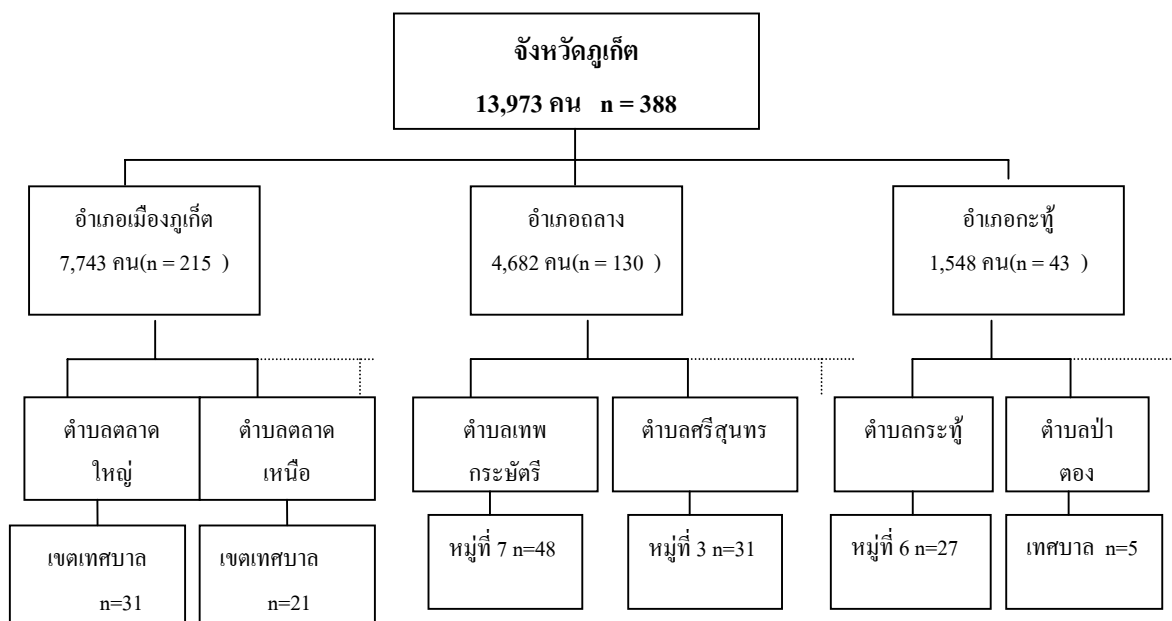
เกณฑ์กำหนดการคัดเลือกเข้ากลุ่มตัวอย่าง

1. เป็นผู้สูงอายุที่สามารถพูดคุยและให้ข้อมูลได้ดี หรือ เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุที่สามารถให้ข้อมูลแทนผู้สูงอายุได้
2. มีบัตรประกันสุขภาพในโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

ในกรณีที่ไม่มีผู้สูงอายุตามรายชื่อจากการสุ่มหรือย้ายที่อยู่หรือตาย ใช้ผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเดียวกันในบ้านหลังนั้นหรือในบ้านเลขที่ที่ติดกันแทน ส่วนในกรณีที่ไม่มีบ้านเลขที่ในหมู่บ้านนั้นตามรายชื่อจากการสุ่ม ใช้ผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเดียวกันในบ้านเลขที่ที่ติดกันแทน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

เมื่อได้ขนาดตัวอย่างที่จะทำการศึกษาแล้ว ทำการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (cluster random sampling) โดยการแบ่งเป็นระดับอำเภอ ตำบล อย่างเป็นสัดส่วน หลังจากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยนำรายชื่อหมู่บ้านทั้งหมดในจังหวัดภูเก็ตมาแยกเป็นรายตำบล จับฉลากแบบไม่คืนที่ตำบลละ 1 หมู่บ้านรวม 17 หมู่บ้าน หลังจากนั้นนำทะเบียนผู้รายชื่อสูงอายุที่ได้รับบัตรประกันสุขภาพจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ตตามรายชื่อหมู่บ้านที่จับฉลากได้มาจัดเรียงลำดับในแต่ละหมู่บ้าน และใช้การสุ่มเลขจากโปรแกรม Epi-info สุ่มลำดับที่ตามจำนวนสัดส่วนที่คำนวณได้ในแต่ละหมู่บ้านรวมจำนวน 388 คน

ตำบลเกาะแก้ว	หมู่ที่ 3 n=14	ตำบลเชิงทะเล	หมู่ที่ 5 n=25	ตำบลกมลา	หมู่ที่ 3 n=11
ตำบลรัชฎา	หมู่ที่ 4 n=42	ตำบลไม้ขาว	หมู่ที่ 2 n=13		
ตำบลวิชิต	หมู่ที่ 7 n=46	ตำบลป่าคลอก	หมู่ที่ 9 n=8		
ตำบลฉลอง	หมู่ที่ 2 n=24	ตำบลสาธุ	หมู่ที่ 3 n=5		
ตำบลราไวย์	หมู่ที่ 6 n=26				
ตำบลกะรน	หมู่ที่ 4 n=11				

ภาพประกอบ 4 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพในโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของผู้สูงอายุในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาจากเอกสาร ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิสายาต่าง ๆ นำมาสร้างแบบเก็บข้อมูลภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา ลักษณะของแบบสัมภาษณ์มีดังนี้

แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ ซึ่งมี 16 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรสจำนวนบุตร การศึกษา จำนวนสมาชิก บุคคลที่ให้การดูแล รายได้ โรคประจำตัว สถานสุขภาพ และความต้องการการดูแลสุขภาพ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการสุขภาพในโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า มี 34 ข้อ ประกอบด้วย การเข้าถึงบริการในด้านภูมิศาสตร์ การเดินทาง การใช้บริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ค่าใช้จ่ายในการรับบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุตามกรอบแนวคิดของเคย์และแอนเดอร์สัน ซึ่งประกอบด้วย

- 1.) การรับรู้นโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพของผู้สูงอายุ
- 2.) ลักษณะของระบบบริการสุขภาพในด้านระยะทางจากบ้านถึงสถานที่ตั้งของสถานบริการ และความพอเพียงของบริการที่มีอยู่
- 3.) ลักษณะของประชากรกลุ่มเสี่ยงในด้านความต้องการการดูแลสุขภาพ
- 4.) จำนวนประเภทของการใช้บริการ
- 5.) ความพึงพอใจต่อการใช้บริการสุขภาพ

ปัจจัยของการเข้าถึงบริการในด้านการรับรู้ นโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพของผู้สูงอายุ ความพอเพียงของบริการที่มีอยู่ ความต้องการการดูแลสุขภาพ และความพึงพอใจต่อการใช้บริการสุขภาพ ใช้คำถามเป็นมาตราการประเมินค่า (rating scale) แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับมาก 3 คะแนน ระดับปานกลาง 2 คะแนน และระดับน้อย 1 คะแนน ส่วนปัจจัยของการเข้าถึงบริการในด้านระยะทางจากบ้านถึงสถานที่ตั้งของสถานบริการ และจำนวนประเภทของการใช้บริการ ใช้คำถามเป็นมาตราอัตราส่วน (ratio scale)

การสร้างเครื่องมือ

ศึกษารายละเอียดเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและตัวแปรที่ศึกษาให้ครอบคลุมมากที่สุด โดยศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและหลักประกันสุขภาพ วัตถุประสงค์ของโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า กรอบแนวคิดการเข้าถึงบริการสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงบริการสุขภาพ สร้างกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎี ต่อจากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาและปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่างๆ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เมื่อสร้างเครื่องมือแล้วนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อหาความตรงด้านเนื้อหาของเครื่องมือ (content validity) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้วนำเครื่องมือนั้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ด้านการประกันคุณภาพ เพื่อเป็นผู้ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา แล้วนำมาคำนวณหาดัชนีความตรงของเนื้อเรื่อง (content validity index – CVI) ได้ค่าเท่ากับ .98 ผู้วิจัยนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

การหาความเที่ยงของแบบสอบถาม (reliability) ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ผ่านหาความตรงตามเนื้อหาเรียบร้อยแล้ว นำไปทดสอบ (try out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าเท่ากับ .80 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขภาษาและความชัดเจน ความสมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงแบบสัมภาษณ์แก่ผู้ช่วยวิจัยเป็นอย่างดี พร้อมทั้งมอบรายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มจากทะเบียนรายชื่อผู้สูงอายุที่ขอขึ้นทะเบียนมีบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า จากนั้นเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลทุกชุด ข้อมูลชุดใดไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยตัดออก และ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากรายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มเพิ่มเติมจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 388 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์แล้ว บันทึกข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยโปรแกรม Epi-info และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ version 10.0 และ LESSEL version 8.5 ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์การวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+
2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ ด้วยโปรแกรมโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+
3. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้การวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL version 8.5